

sida en sådan förmåtenhet råder. Jag påstår blott, att en grundlig undersökning af ämnet skall lända till gagn, den må utfalla till stöd för den ena eller andra meningen, och det är därför jag önskar, att den må ofördröjligen företagas.

Jag föreslår:

att Riksdagen besluter en anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes, så skyndsamt ske kan, låta genom sakkunnige män verkställa en utredning, huruvida, i hvilken utsträckning och på hvilka villkor det må anses för staten fördelaktigt att förvärfva med statsbanorna i samband stående enskilda jernvägar, samt vidtaga de åtgärder, hvartill en sådan utredning kan föranleda; samt att Riksdagen ställer till Kongl. Maj:ts förfogande de för ändamålet nödiga medel, hvilkas belopp Stats-Utskottet torde föreslå.

Stockholm den 28 Januari 1879.

A. Hedin.

N:o 69.

Af Herr I. Lyttkens, om fyllande af uppkommande statsbrist förnämligast genom förhöjning af bevillning efter 2:dra artikeln i Bevillningsstadgan.

Regeringen har för innevarande Riksdag föreslagit, att den statsbrist af 6,494,000 kronor, som yppat sig för 1880 års statsreglering, skall fyllas *dels* genom förhöjning af bränvinstillverkningsafgiften från 80 öre kannan till 1 krona 20 öre; hvarigenom skulle erhållas 4,602,500 kronor, *dels* genom höjning af tullen å tobak från

29 öre till 42, hvarigenom 30,000 kronor skulle erhållas, dels genom höjning af tullen å socker och kaffe med 1 öre, hvarigenom 933,350 kronor skulle erhållas, således ett litet öfverskott vinnas, äfvensom åtskilliga dermed i samband stående åtgärder.

Likaså har regeringen föreslagit, att den statsbrist af omkring 2 millioner, som yppat sig för år 1878, skulle fyllas genom att nämnda förhöjningar skulle redan under år 1879 utgå såsom tilläggsbevillning.

Nu är väl möjligt och nödvändigt att minska statsbristen för år 1880 genom nedsättning af de anslag, som för samma års statsreglering äro äskade. Men så kommer fyllandet af den ganska sannolika statsbristen för år 1879, i afseende hvarå inga beräkningar äro gjorda, men hvartill icke de för 1878 och 1880 påräknade inkomsterna kunna användas, utan nya måste beredas. Ytterligare måste dertill läggas den brist, som redan läser finnas i afseende på förslagsanslagen och hvilken förmodligt icke kan betäckas genom nästkommande års öfverskott.

Vidare måste den omständigheten tagas i betraktande, att den förhöjning af bränvinstillverkningsafgiften och tullsatser, som blifvit föreslagen, möjligtvis icke komme att medföra det förväntade tillskottet till statskassan, då de dåliga tiderna, hvilka törhända ej så snart komma att upphöra, medfört en allmän förminskning af konsumtionen.

Det är således sannolikt, att, äfven med nedsättning af anslagen, en ej obetydlig statsbrist förefinnes, men att de nya tillskotten blifva mindre, än som beräknats och osäkra.

Men äfven om så ej vore fallet, om de föreslagna skatteförhöjningarne skulle gifva det förväntade beloppet, så vidlader dem en olägenhet, hvilken såväl i allmänhet, som särskildt med afseende på de dåliga tiderna, i hög grad förtjena att beaktas, nemligen att de alla träffa sådane *förbrukningsskatter*, hvaras förnämsta börda hvilar på de obemedlade folkklasserna.

Nutidens nationalekonomi har med skäl såsom orättvisa utdömt sådana skatter, som drabba allmänna konsumtionsartiklar, hvilka till största delen förbrukas af den obemedlade massan. Om äfven till förmån för dessa skatter talar och städse anförts lättheten af uppbörden, så har å andra sidan icke kunnat förnekas, att de i flerdubbel mån måste drabba de obemedlade klasserna, då dessa icke kunna rätta konsumtionen af sådana artiklar efter sin relativt ringa skatteförmåga. Orättvisan häraf måste betraktas så mycket mera påtaglig uti nu ifrågasvarande fall, då de obemedlade i ännu högre grad måste lida af det ekonomiska betrycket och då ingen enda åtgärd af regeringen blifvit föreslagen att åtminstone dela bördan, genom att äfven ifrågasätta skatt på sådana artiklar, som företrädesvis af de bemedlade förbrukas.

Emellertid är detta förfaringssätt helt och hållet öfverensstämmande med den anda, som på senare tider genomgått hela vår skattelagstiftning. Det är icke nog, att man bibehållit ej så få af de, om möjligt ännu orättvisare, personliga

skatterna. Ej heller att man låtit en särskild börda, ojemnt fördelad, hvila på den oprivilegierade jorden. Utan man har äfven i allt högre mån ökat de indirekta och förbrukningsskatterna, under det man å andra sidan till obetydlighet reducerat inkomstskatten eller andra artikelnas bevilling, hvilken ensamt kan sägas i fullt mått uppfylla rättvisans fordringar, då den rättar sig efter hvarje samhällsledamots tillfälliga skatteförmåga.

Det har dock icke alltid varit på det sättet. I början af detta århundrade och i synnerhet efter 1809 års statshvälfning, hvilken grundlade vårt nuvarande statsskick, tänkte man i afseende på skatteväsendet vida billigare och rättvisare än på senare tider. Vid 1810 års riksdag uttalade ständerne den vackra grundsatsen: *att ett nytt bevillningssystem ovilkorligen erfordrades, hvarigenom de lägre och fattigare folkklasserna kunde vinna förskoning och lindring samt de förmögnare, medelst en progressivt stigande afgift, lemna staten ett desto verksammare och kraftigare biträde.*

Huru mycket har man icke sedan dess aflägsnat sig från denna grundsats! Långt ifrån att bereda de obemedlade folkklasserna någon förskoning och lindring, har sedan dess en sådan omkastning i vårt skatteväsende egt rum, att de direkta skatterna ständigt minskats, under det de indirekta i samma mån ökats och nu utgöra den förnämsta delen af statsinkomsterna.

Må i afseende härå blott följande siffror få anföras. Uti 1810 års statsreglering utgjorde de indirekta skatterna till staten (den i budgeten ej synliga roteringsbördan undantagen) blott $21\frac{1}{3}$ procent och år 1830 närmare 26 procent. Men 1850 hade de stigit till närmare 37 procent och 1870 till $67\frac{2}{3}$ samt uppgingo år 1873 till $70\frac{2}{3}$ procent. Bland dessa skatter upptager tullen för närvarande omkring 40 procent, hvaraf återigen 70 procent uteslutande hvila på sådana allmänna förbrukningsartiklar, som äfven af de obemedlade klasserna konsumeras.

Men under det de bemedlade klasserna sålunda i allt högre grad lyckades öka de indirekta skatterna, måste de i samma mån minska bevillingen. Då den samma i 1810 års statsreglering uppgick ända till $45\frac{1}{2}$ procent af statsinkomsterna, hade den 1830 minskats till $28\frac{1}{2}$ procent, 1850 till 18 procent, 1870 till $8\frac{1}{4}$ procent och uppgick 1878 blott till något öfver 4 procent. Förhållandet under de särskilda statsregleringsperioderna framgår af nedanstående tabell, hvarigenom må anmärkas, att i inkomsterna derstädes icke äro inberäknade de från riksgäldskontoret tagna summorna ej heller bankovinsten, statsöfverskott eller lånemedel med mera dylikt.

Statsreglerings Bevillning Ordinarie och extra ordinarie inkomster.

Period.			Myntsort.
1810—1812	2,500,000	3,555,802	R:dr Sp.
1813—1815	2,650,000	3,487,818	»
1816—1818	2,350,000	3,404,769	»
1819—1823	2,580,000	3,808,395	»
1824—1830	2,170,000	6,467,857	»
1831—1835	2,270,600	7,285,000	R:dr B:co.
1836—1841	2,301,690	8,553,000	»
1842—1845	2,000,000	9,134,380	»
1846—1848	1,730,000	10,059,430	»
1849—1851	1,850,000	10,596,380	»
1852—1854	1,900,000	11,177,160	»
1855—1857	1,150,000	14,357,300	»
1858—1860	2,000,000	26,474,700	R:dr R:mt.
1861—1863	2,250,000	28,971,500	»
1864—1866	2,600,000	32,907,950	»
1867	2,600,000	35,578,400	»
1868	2,600,000	36,801,270	»
1869	2,600,000	41,610,270	»
1870	2,600,000	43,966,300	»
1871	2,600,000	42,680,000	»
1872	2,600,000	46,275,000	»
1873	2,600,000	47,669,400	»
1874	2,700,000	55,536,550	»
1875	2,800,000	61,975,000	»
1876	2,800,000	64,000,000	»
1877	3,000,000	68,600,000	»
1878	3,200,000	73,700,000	»

Härvid må ytterligare anmärkas, att i de första bevillningsförordningarne vida mera afseende fästes vid de skattandes förmåga, än sedermera. Sålunda utgick den personliga skatten, hvilken nu motsvarar första artikeln's bevillning, i början progressivt efter inkomsten. Likaså bevillningen för fastighet, arbete eller rörelse, hvilka modifikationer dock efter hand afskaffades. Utan att vilja uppträda såsom den progressiva beskattningens försvarare, kan man dock påstå, att i detta system låg vida större billighet, än i det närvarande.

Af ofvanstående framgår emellertid, huruledes under innevarande århundrade en fullkomlig omkastning i beskattningen egt rum, sålunda att den förnämsta bör-

dan fallit på de obemedlade klasserna, under det de bemedlade i väsentlig mån derifrån blifvit befriade, då de åtminstone blott i afseende på de kommunala skatterna hafva någon särdeles känning af skattebördorna, eller manne icke tiden nu är inne att återgå till ett rättvisare system samt ånyo i högre grad anlita inkomstskatten eller andra artikels bevilning? Och manne icke detta särskildt bör blifva fallet i afseende på fyllandet af statsbristen, då en ytterligare höjning af förbrukningsskatterna, med den orättvisa rigtning vårt skattesystem i allmänhet innehar, ju innebure en ytterligare obillighet mot de mindre bemedlade klasserna? Detta så mycket mera, som inkomstskatten är den enda, som med *säkerhet* kan antagas fylla bristen och dessutom särskildt i grundlagen afses för sådana fall, då öfriga inkomster icke förslå att fylla behof och för att få utgifter och inkomster att gå ihop.

Mot ett ökadtt anlåtande af inkomstskatten har man visserligen på senare tider anfört nödvändigheten af bevilningsstadgans omarbetning. Utan att vilja förneka denna nödvändighet, om hvilken äfven jag är öfvertygad, ber jag dock få erinra, att redan den noggrannare taxering af alla beskattningsföremål, som uti cirkuläret af den 15 November sistlidne år blifvit afsedd, skall utjemna många af de oegentligheter, hvaröfver klagats, och sannolikt med ett icke obetydligt belopp höja den nuvarande bevilningen enligt andra artikeln. Dertill kommer, att den omarbetning af bevilningsstadgan, som erfordras, icke synes blifva af den beskaffenhet, att derigenom tillämpningen af den närvarande till dess bör åsidosättas, om andra artikels bevilning icke allt för mycket höjes. Nämda omarbetning synes mig i främsta rummet böra gå i den rigtningen, att ytterligare skärpa noggrannheten af *samtliga* beskattningsföremåls jemna och likartade beskattning. Dernäst att afskaffa första artikels *personalskatt*, som så orättvist trycker de mindre bemedlade utan ringaste afseende på skatteförmågan. Vidare att olika beskatta *arten* af inkomst, särdeles den som härflyter af redan egande fast eller löst kapital något högre, än den som kommer ifrån arbete m. m., hvilket äfven afskattejemningskomitén blifvit ifrågasatt. Slutligen att vid inkomstbeskattningen äfven fästa afseende vid storleken af den beskattades familj m. m., d., som åtminstone icke kan lända till nackdel för den stora obemedlade massan, hvars berättigade intressen man härvid i främsta rummet synes böra afse.

Min åsigt är följaktligen, att den statsbrist för åren 1878 och 1880, som efter nedsättning af de begärda anslagen kan yppa sig, i *främsta rummet* måtte fyllas genom den förhöjning af andra artikels bevilning, som kan vara behöflig sedan afseende blifvit fäst vid den tillökning i densamma, som möjligtvis kan erhållas genom den noggrannare upptaxeringen af samtliga beskattningsföremål. Och är min mening derjemte, att den statsbrist för 1879, som vid nästkommande riksdag möjligen kan visa sig hafva uppkommit, på samma sätt måtte ersätt as.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får jag föreslå:

att riksdagen måtte besluta, det den för åren 1878 och 1880 uppkommande statsbristen i *främsta rummet* måtte fyllas medelst den förhöjning af andra artikelns beviljning, som för ändamålet kan vara erforderlig;

att inga indirekta skatter höjas *förr än* och *i mån* som lindring i andra dylika eger rum eller i mån som de *personliga skatterna* till staten, landsting eller kommuner afskaffas.

Stockholm den 27 Januari 1879.

I. Lyttkens.

N:o 70.

Af Herr G. Haggström: Angående sättet för fyllande af möjligen uppkommande statsbrist.

Af Kongl. Propositionen angående statsverkets tillstånd och behof för år 1880 framgår, att, om Riksdagen beviljar de i samma proposition äskade anslag, uppkommer en statsbrist af 6,494,000 kronor. Denna brist skall enligt den Kongl. Propositionen fyllas genom ökade skatter, hvilka enligt förslaget utgå af brävnings-tillverkningsafgiften med 40 öre per kanna och beräknas lemna omkring 4,600,000 kronor, och genom förhöjda tullsatser å spritvaror, tobak, kaffe och socker, som beräknas lemna omkring 1,894,000 kronor, hvaremot ingen förhöjning å den allmänna beviljningen efter 2:dra artikeln i gällande bevillningsförordning ifrågasättes.

Det kunde visserligen vara, icke blott intressant för ögonblicket, utan ock för framtiden lärorikt, att få utredt, om och i hvilken mån Regeringen eller Riks-